

Oponentský posudek na disertační práci: Jan B. Uhlíř, *Sokol za protektorátu. Organizovaná rezistence ČOS, FFUK 2005*

Téma československého domácího odboje za druhé světové války je jedním z těch míst v naší historii, které je stále ještě plné bílých míst. Ba co více, základní výzkum v této problematice je nyní spíše výjimkou než pravidlem. Situace je tristní o to více, že v současné době máme dostupné již takřka všechny prameny. Problém tkví spíše v nezájmu mladších historiků o toto téma. O to více je nutno přivítat práci Jana B. Uhlíře, který – jak to už dokazuje úvodní rozbor literatury a pramenů – přistoupil k tématu s potřebnou suverenitou a nespornou erudicí. Práce vychází již z jeho dřívějšího výzkumu, na který navazuje, doplňuje jej a rozšiřuje. Téma sokolského odboje bylo opravdu až do současné doby jedním z bílých míst v dějinách našeho odboje, které známe – pomineme-li literaturu memoárového charakteru – jen z prací Šplíchalových, které Uhlíř překonává jak interpretačně, tak i rozsahem základního výzkumu. Ten totiž neomezil na tradičně pojímaný výzkum odboje jako takového (zejména na pokladě soudních spisů Volksgerichtshofu a memoárové literatury), ale i na jeho širší souvislosti. Důležité je to zejména v ohledu toho, jak na sokolský odboj nahlížely nacistické orgány, zejména prostřednictvím zpráv Sicherheitsdienstu. Autor se neomezil přitom jen na spisy uložené v archivech domácích, ale v případě Volksgerichtshofu využil nejen materiály předané dříve z NDR, ale i ostatní, uložené v Bundesarchivu v Berlíně. Lze konstatovat, že autor spolehlivě zvládl jak literaturu, tak i archivní výzkum.

Práce začíná již obdobím předválečným, v obsáhlém prologu zachycuje přípravy, průběh a význam X. všesokolského sletu, který autor vřazuje do dramatických událostí léta a nadcházejícího podzimu roku 1938. Je možno v této souvislosti vznést otázku, zda by název práce (v případě publikace) neměl zohlednit tuto skutečnost, také by stálo za úvahu uspořádání, když bližší

charakteristiku (kterou by čtenáři očekávali spíše na počátku), nalézáme až na straně 31 a začátek práce je tak trochu „skokem do vody“. Dále autor popisuje osudy Sokola v zářijové krizi a v druhé republice, k autorovu soudu o tom, že vládní optimismus v září 1938 v okamžiku, kdy se země chystala k válce s Německem, byl nezdravý (s. 34), bych jen podotkl, že je jen málo případů v historii, kdy vlády (kvůli defétismu) informují veřejnost zcela objektivně. Rovněž by bylo třeba (pro účely publikace) se zamyslet nad některými pasážemi obecnějšího charakteru, které připomínají spíše datovou příručku (např. s. 40-48), a upravit, resp. přepsat je esejistickou formou.

Hlavní část práce je věnována období protektorátu. V zásadě se věnuje dvěma hlavními liniím: na jedné straně je to úloha Sokola v protektorátní společnosti, na straně druhé jeho účast v domácím odboji.

Nejvýznamnější částí práce je rekonstrukce sítí a fungování sokolského odboje (Obec sokolská v odboji – OSVO), kde autor využil svého rozsáhlého archivního výzkumu. Autor zcela správně dokazuje, že je velmi obtížné oddělit od sebe jednotlivé organizace domácího odboje, že u nich docházelo k úzké personální spolupráci, přičemž úloha Sokolů byla velmi významnou, jak autor správně poukazuje, zejména díky legálnímu působení Československé obce sokolské v prvních letech okupace, což (na rozdíl třeba od vojáků z Obrany národa) usnadňovalo řízení ilegální práce. Práce tak dokazuje skutečnost, že odbojové organizace byly navzájem propleteny, Sokolové se stali členy různých odbojových skupin a organizací, z toho pro autora vyplývala nutnost nezabývat se izolovaně jen OSVO, nýbrž musel zcela zákonitě výklad rozšířit i o další rozhodující organizace, Obranu národa, Petiční výbor Věrní zůstaneme a další. U některých předložených faktů mi ale trochu schází interpretace, např. u citátu o vyloučení Židů ze Sokola 26. srpna 1939 absentuje jakýkoliv komentář, proč k tomu došlo, jaké byly postoje představitelů Sokola k tomu apod.

